

Латур Б. Надежды конструктивизма // Социология вещей. Сборник статей. – Москва : Издательский дом «Территория будущего», 2006.

Мертон Р. Социальная теория и социальная структура (фрагменты) / Под ред. В. Танчера. – Київ : Абрис, 1996.

Bloor D., Edge D. Knowing Reality Through Society // Social Studies of Science. – Vol. 30. – № 1. – 2000.

Fuller S. Not the best of all possible critiques // Social epistemology. – Vol. 16. – № 2. – 2002.

Kitcher P. Socializing Knowledge // Journal of Philosophy. – Vol. 88. – 1991.

S. Tsymbal. Sociological aspects of scientific knowledge.

The article focuses on methodological principles of the sociology of science to expand the subject field of social cognition. Disclosed specific use of sociological research to analyze the impact of social, cultural and historical factors on the methodological principles of scientific theories.

Keywords: *methodology, social systems, paradigm, social knowledge, sociology of science, social institution.*

УДК 1.(091)(043)

Л. В. Черній, В. Г. Чугаєвський

В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПИНСЬКИЙ ТА ЙОГО ВНЕСОК У СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ

Розкриваються наукові погляди В'ячеслава Липинського на розвиток України, як незалежної держави та його роль у становленні української політичної соціології.

Ключові слова: *В'ячеслав Липинський, еліта, продуценти, інтелігенція, національна аристократія, монархія.*

Актуальність. Сучасна незалежна Україна постала в результаті довготривалої боротьби багатьох поколінь українців за власну державу. Важливу роль у відтворенні державницьких, культурних, просвітницьких, соціологічних ідей та втілення їх у життя відіграли наші співвітчизники, які в силу різних причин, тимчасово проживали поза межами України.

Дослідники виділяють чотири великі хвилі в історії української еміграції. Перша – розпочалася в другій половині XIX століття і тривала до початку Першої світової війни, друга – охоплювала період між світовими війнами, третя – пов'язана із закінченням Другої світової війни, четверта – бере

початок із 1990-х років і триває до сьогодні. Найбільш масштабною була друга хвиля еміграції за чисельністю та широтою представництва в ній громадян з різних куточків українських земель [Євтух, 2005, с. 10].

У часи Української революції 1917-1921 років було здобуто і втрачено національну державність. Після поразки національно-визвольних змагань за кордоном, розпорошившись по багатьох країнах Європи, опинилися десятки тисяч найактивніших учасників революційних подій – визначних українських політиків, державних та громадських діячів, військових, науковців, які визначально впливали на національно-культурний та політичний розвиток українського народу. Вони стали потужною політичною складовою другої хвилі української еміграції.

В'ячеслав Липинський був найоригінальнішим українським політичним теоретиком, провідним істориком та соціологом, визначним ідеологом та політичним діячем ХХ століття. Він став одним із яскравих постатей, який залишив неоціненний спадок в політичній соціології.

Аспекти, в яких проблему розроблено. В. Трощинський вперше зробив узагальнюючий аналіз соціально – правового становища та політичних течій української еміграції міжвоєнного періоду [Трощинський, 1994]. Автором ряду ґрунтовних робіт з історії української еміграції є В.Євтух [Євтух, 2005]. Постать В.Липинського слала предметом дослідження Б. Кухта [Кухт, 1999], С. Приходька [Приходько, 1997]. К. Галушко присвятив своє дослідження В. Липинському як консерватору [Галушко, 2002]. Однак більшість дослідників розкривають його з огляду політика та громадського діяча, вивчають його внесок у формування політичного світогляду українського народу.

Мета: дослідити соціологічні погляди В'ячеслава Липинського у формуванні державницьких ідей української незалежності та подальшому розвитку української соціологічної думки.

В'ячеслав Липинський народився 5 квітня 1882 року в с. Затурці на Волині у шляхетській родині. Здобув прекрасну освіту: спочатку в Київській класичній гімназії, потім у Ягеллонському університеті в Кракові вивчав агрономію, у Женевському університеті – соціологію, знову в Кракові – історію [Лисяк-Рудницький, 1994, с. 149].

Після того, як маєток Липинського на Батьківщині спалили, він емігрував і проживав у Рейхенау в Австрії. Саме цей період його життя характеризується найактивнішою науковою та громадською діяльністю. Він

залишився в історії засновником державницької школи в українській історіографії, теоретиком українського консерватизму й монархізму [В'ячеслав...]

В листопаді 1926 році Липинський переїхав до Німеччини і очолив кафедру політології і соціології в Українському науковому інституті в Берліні. Головною його концепцією як соціолога є теорія організації національних еліт та їх кругообіг. Липинський вважав, що кожна нація є творінням особливої групи людей, які здобули владу у своєму суспільстві. Прямо не вживаючи для їх визначення термін «еліта», соціолог використовував поняття «національна аристократія», «правляча верства». У свою чергу, шляхами до формування такої суспільної групи, на думку Липинського, є: класократія, охлократія і демократія. Досліджуючи питання соціальної структури, вчений поділяв суспільство на такі класи, як промисловий, хліборобський, фінансовий, купецький та інтелігенцію, виокремлюючи організаторів – «панів» та організованих – «народ». Організатори, на думку Липинського, характеризувалися більшою активністю та індивідуальністю, а організовані – більшістю та чисельністю.

У своїх наукових працях він доводив, що самостійна держава не може нормально і продуктивно функціонувати без господаря. А народ, у свою чергу, створює державу для захисту своїх прав на володіння землею. У суспільному житті будь-якої держави відтворюється біологічний закон нерівності. Виходячи із потреб соціального життя у суспільстві формуються соціальні верстви, групи та класи. Об'єднані виконанням однієї суспільної функції люди і належать до певних класів. В'ячеслав Липинський вважав, що клас – це органічна, згуртована група, що містить різні колективи працівників. Завдяки їхньому органічному об'єднанню, сумісною діяльністю, об'єктивно формуються спільні переживання, прагнення та бажання, що переходять із покоління в покоління [Забаревський, 1925, с. 51].

Соціальні групи, наголошував він, виконують організаційну, захисну та управлінську функції. Суспільство ж, поділене на класи та стани, постійно перебуває в процесі боротьби, конфлікту. За умов нестабільної політичної та суспільної ситуації, в якій опинився український народ в 1920-х рр. шлях до самостійності та незалежності Липинський вбачав у творенні чіткої, стабільної, авторитетної еліти, яка зможе привести український народ до самостійності [Лисяк-Рудницький, 1994, с. 125].

Найважливішим твором В. Липинського справедливо вважають «Листи до братів – хліборобів». Основною темою цього твору, як і усієї творчості Липинського, є побудова української самостійної держави і організація її суспільства. Автор трактує державу як абсолютну вартість та найвищу форму організації суспільства. Зазначаючи що дух його книги – це «державництво і патріотизм», він наголошує, що українська держава повинна бути національною. На підставі цієї тези він приходить до висновку, що без держави немає нації, є лише народ в етнічному сенсі.

Суспільство Липинський ділить на три верстви, кожна з яких відіграє визначену їй роль: еліти, продуценти, інтелігенція. Найважливіше місце він відводить елітам (правлячій верстві, провідній верстві, національній аристократії), оскільки вони, а не народ чи маси, є провідниками і організаторами нації, які будують національну державу та історію. Кожна верства має власну еліту, яка функціонує згідно з принципом постійного поповнення і кругообігу. Продуценти (робітники, хлібороби, буржуазія, пролетаріат), тобто верства, яка виробляє матеріальні блага, є в концепції Липинського основою суспільства. Найважливішу, фундаментальну роль відіграють хлібороби, оскільки вони, як ніхто пов'язані з землею, на котрій живуть і працюють, а тому є найстабільнішою, найкориснішою верствою суспільства. Саме тому Липинський присвятив свій найважливіший твір братам-хліборобам. Функція ж інтелігенції полягає в посередництві між усіма суспільними групами, завдяки культурницькій та інтелектуальній праці. Твір «Листи до братів-хліборобів» має актуальне значення й сьогодні, з огляду на сучасне будівництво української держави. Усі питання, порушені в творі як, наприклад, побудова української національної держави, аналіз політичних систем і політичної культури, на сьогоднішній день є не менш важливими [Липинський, 1995, с. 12-13].

В. Липинський у своїй концепції української монархії обґрунтовував необхідність п'яти основних підвалин, на яких ця монархія має засновуватися: 1) аристократія; 2) клясократія; 3) територіальний патріотизм; 4) український консерватизм; 5) релігійний етнос.

Вузловим пунктом своєї української політичної програми Липинський визначив поняття територіального патріотизму української нації і українського консерватизму, які, на його думку, здатні перебороти внутрішні організаційні слабкості українців. Об'єднання української нації, єднання всіх українців незалежно від їхнього етнічного походження, соціального статусу,

віросповідання, соціально – культурного рівня можливе лише на ґрунті територіального патріотизму. Україна має стати батьківщиною для всіх своїх громадян. Почуття любові до рідного краю – української землі як цілісності є необхідною і єдиною можливістю того найтіснішого у світі зв'язку людей, що зветься нацією [Вільчинський, 1994, с. 93].

Теорія державності, еліт та механізмів суспільно – політичних перетворень В. Липинського мала значний вплив на погляди українських діаспорних авторів, а поняття територіального патріотизму піднесло концепцію Липинського на рівень кращих зразків європейської політичної думки ХХ ст.

Соціально-політичні концепції В. Липинського спрямовані на побудову незалежної української держави. Важливу роль у цьому процесі відводиться ідеології, головна функція якої є інструментальна. Саме ідеологія, як історичне явище, завжди пов'язана з певною соціальною групою і є могутнім ефективним засобом національного відродження.

Висновок. Таким чином, В. Липинський увійшов в історію українського державотворення як мислитель, який запропонував своєрідне бачення політичного буття суспільства із соціологічного погляду. Спадщина Липинського набуває особливого значення з огляду на проблеми цивілізаційного вибору України на сучасному етапі. Сучасний соціально-економічний, культурний та політичний розвиток України, як самостійної, незалежної держави, переконливо доводить правоту поглядів В. Липинського про те, що кардинальні зміни в економіці й духовній сфері неможливі без національної ідеї, ідеології й стратегії розвитку суспільства.

Д ж е р е л а

Бурлачок В.Ф. Соціологія політики В. Липинського // Соціологічна думка України. – Київ : 1996.

В'ячеслав Липинський і його бачення української держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lokachi.h.com.ua>.

Вільчинський Ю. В'ячеслав Липинський – до української нації через українську державу // В'ячеслав Липинський: історико – політологічна спадщина і сучасна Україна. – Київ-Філадельфія : 1994.

Галушко К. Консерватор на тлі доби. В'ячеслав Липинський і суспільна думка європейських «правих». – Київ : 2002.

Гришко В., Базілевський М., Ковалів П. В'ячеслав Липинський і його творчість. – Нью-Йорк : 1961 (уривки: Хроніка-2000. – Вип. 37 – 38. – Київ : 2000).

Євтух В., Троцинський В., Попок А. Закордонне українство. – Київ : ВІК, 2005.

Забаревський М. В'ячеслав Липинський і його думки про українську націю і державу. – Відень : 1925.

Кухта Б. З історії української політичної думки першої половини ХІХ ст. – Львів : 1999.

Лисяк – Рудницький І. В'ячеслав Липинський: державний діяч, історик і політичний мислитель // Лисяк–Рудницький І. Історичні есе. – т. 2. – Київ : 1994.

Лисяк-Рудницький І. Липинський В'ячеслав // Енциклопедія українознавства. – Т. 4. – Львів : 1994.

Приходько С. Теорія еліти у спадщині В.Липинського (історіософічний аспект) // Наукові записки ІНВіП НАНУ. – Вип. 2. – Київ : 1997.

Троцинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / НАН України. Ін-т соціології: Відп. ред. В.Б. Євтух. – Київ : Інтел, 1994.

Serednicki A. Ukrainiec z wyboru // Z sasiedztwa polsko-ukraińskiego. – Warszawa : 2000.

L. Cherniy, V. Chugaievskyy. Vyacheslav Lipinsky and his contribution to the forming of Ukrainian sociological thought.

The author discloses Vyacheslav Lipinsky's scientific views on the development of Ukraine as an independent state and describes his input to the Ukrainian political sociology.

Keywords: *Vyacheslav Lipinsky, elite, producers, intellectuals, national aristocracy, monarchy.*

УДК 37.013.42:81'246.2(71)(477)"19/20"

О. О. Ковальчук

ДВОМОВНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ ТА ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ В СУСПІЛЬСТВО (КІНЕЦЬ ХІХ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

У статті досліджено питання збереження національної мови, культури, етнічного походження українських іммігрантів у Канаді. Завдяки наполегливій і важкій праці перших українців та представників наступних поколінь стало можливим навчатися рідною мовою, вивчати історію України, прилучитися до української культури, що сприяло збереженню ідентичності українців у Канаді.

Ключові слова: *двомовна освіта, ідентичність, українці, дискримінація, шкільництво.*